

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0624	22 februari 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 16/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0624
d.d. 22 februari 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

16/93

(Afgesloten 221600 FEB 1993)

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) heeft vrijdag een nieuwe resolutie aangenomen, op grond waarvan het UNPROFOR-mandaat in Kroatië formeel wordt verlengd tot 31 maart a.s. De tussenliggende periode dient te worden benut om overleg te voeren over vrede in zowel Kroatië als Bosnië-Herzegovina. Tevens wordt in deze resolutie bepaald dat alle vredesoperaties in het voormalige Joegoslavië passen in het kader van hoofdstuk 7 van het Handvest van de VN, op grond waarvan in beginsel het gebruik van geweld toegestaan is om bedreigingen van de vrede tegen te gaan. De aard van het mandaat blijft echter ongewijzigd; daarom wordt in de betreffende resolutie onderstreept dat het gebruik van geweld alleen is toegestaan ter zelfverdediging.

Rusland heeft tijdens de betreffende zitting van de Veiligheidsraad gepleit voor sancties tegen Kroatië, indien dat land de bepalingen van eerdere resoluties naast zich neer blijft leggen. Zoals bekend weigert Kroatië zich te conformeren aan de door de VR geëiste terugtrekking uit de tijdens de offensieven van de afgelopen weken veroverde gebieden. De Russische regering zegt overigens de westerse politieke opstelling inzake het voormalige Joegoslavië volledig te onderschrijven. Vorige week heeft de Russische minister van Buitenlandse Zaken Kozyrev nog gesteld dat Rusland en de VS samen zouden werken voor een "rechtvaardige regeling" voor Bosnië-Herzegovina en in dat kader gezinspeeld op de mogelijkheid dat zijn land, evenals in Kroatië het geval is, troepen zou kunnen leveren om toe te zien op de uitvoering van de plannen van Vance en Owen. De Russische regering staat echter onder grote druk vanuit het parlement om een, wat wordt omschreven als minder anti-Servische koers te volgen. Nog vorige week had het parlement geëist dat de regering zich zou inzetten voor de instelling van sancties tegen Kroatië. Kozyrev sprak echter in dit kader van "demagogisch patriottisme" van sommige facties ten opzichte van Servië.

Kroatië

Er blijft sprake van grote spanningen rond UNPA-zuid. EG-waarnemers maken melding van concentraties van Servische eenheden rond Knin, de hoofdstad van de Krajina. Zij stellen de indruk te hebben dat ook Bosnisch-Servische elementen zijn overgebracht naar UNPA-zuid. De vrees werd geuit dat de Serviërs op korte termijn nieuwe pogingen zullen doen het bij de Kroatische offensieven van de afgelopen weken verloren gebied te heroveren.

In dit verband is vermeldenswaard dat eind vorige week de minister van Defensie van de Krajina is ontslagen. Volgens een officiële bekendmaking zal premier Zecevic voorlopig fungeren als waarnemend minister. Nadere mededelingen werden niet gedaan. Het ontslag van de betreffende minister is mogelijk een gevolg van het Servische terreinverlies van de afgelopen weken in het Dalmatische kustgebied en het onvermogen tot dusverre om de Kroatische veroveringen weer ongedaan te maken.

Hoewel de Kroatische regering vorige week formeel heeft laten weten vooralsnog af te zien van nieuwe offensieven, hebben ook de Kroaten weinig reden om de status quo in en rond UNPA-zuid te handhaven. Zo beheersen zij weliswaar het

voormalige JNA-vliegveld van Zadar, maar bevinden de Serviërs zich nog steeds op enkele tientallen meters van de landingsbaan. Tevens blijven zij met hun artillerie de noordelijke oever van de zeearm waarover de Maslenica-brug moet worden herbouwd, bestrijken. Overigens is ook de stad Karlovac, ten noorden van UNPA-noord, voortdurend doelwit van Servische beschietingen.

Volgens een -overigens nog onbevestigd- bericht hebben leden van de ultranationalistische HOS-militie deelgenomen aan de recente Kroatische offensieven in Dalmatië. De Kroatische president Tudjman heeft sinds 1991 getracht alle autonoom opererende milities onder zijn controle te brengen. De HOS heeft zich daaraan onttrokken, met name door zich naar Bosnië-Herzegovina te begeven. Aldaar is de HOS blijven streven naar de totstandkoming van een groot-Kroatische staat, met inbegrip van de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. Daarbij zou de militie zich eveneens schuldig hebben gemaakt aan etnische zuiveringen. HOS-leider Paraga is in 1992 door Tudjman beschuldigd van het beramen van een staatsgreep, al is het tot op heden niet gekomen tot een proces. Indien er inderdaad sprake is (geweest) van samenwerking tussen HOS en de Kroatische strijdkrachten zouden samenwerken in Kroatië, zou dit bevestigen dat in de praktijk de doelstellingen van de Kroatische regering en de HOS in belangrijke mate overeenkomen.

De EG-waarnemersmissie maakt melding van een groeiende anti-westerse stemming onder de Kroatische Serviërs. Met name zou irritatie bestaan ten opzichte van het Franse EG- en UNPROFOR-personeel in UNPA-zuid. Als mogelijke oorzaak werd gewezen op berichten dat Kroatische eenheden de afgelopen weken zijn geïnfiltreerd in de UNPA en daarbij de linies van het Franse bataljon hebben doorkruist. In dit verband hebben autoriteiten in de Krajina reeds gesteld dat zij de veiligheid van EG-personeel in het gebied niet meer kunnen garanderen. Tegen deze achtergrond is geweld van Servische zijde tegen buitenlandse militairen in Kroatië niet uitgesloten.

De president van de Krajina, Hadzic, heeft gesteld dat onderhandelingen met de Kroatische regering slechts mogelijk zijn op basis van gelijkheid. Hij stelde niets anders te zullen aanvaarden dan erkenning van de onafhankelijkheid van de Krajina. Hij onderstreepte eens te meer dat hij de in het VN-vredesplan geëiste demilitarisering van de UNPA's verwerpt. De opstelling van Hadzic, in combinatie met de eis van Kroatië dat alle onderhandelingen, in overeenstemming met het vredesplan, gericht moeten zijn op herstel van het Kroatische gezag over de gehele republiek, sluit uit dat VN-bemiddeling tot een voor beide partijen aanvaardbaar compromis kan leiden.

Bosnië-Herzegovina

De SG van de VN heeft het afgelopen weekeinde de volledige hervatting van de UNHCR-hulpverlening bevolen. De Bosnische president Izetbegovic heeft deze ontwikkeling verwelkomd en gesteld dat weer zal worden meegewerkt aan hulpverlening voor Sarajevo. Deze had hij vorige week verboden uit protest tegen het feit dat door Serviërs belegerde Moslim-steden in oost-Bosnië reeds maanden van hulp verstoken waren. Mogelijk hoopt Izetbegovic dat nieuwe conflicten tussen de VN en de Serviërs over hulpkonvoeien naar door laatstgenoemden belegerde plaatsen alsnog zullen leiden tot een verdergaand militair ingrijpen van UNPROFOR.

In dit verband is overigens ook vermeldenswaard dat Ghali in een brief aan de Veiligheidsraad heeft gesteld dat Bosnische regeringstroepen op 11 februari bewust een Frans bataljon hebben beschoten bij Sarajevo, waarbij één militair om het leven kwam. Vermoedelijk houdt ook dit incident verband met het streven van de Bosnische regering om een grootschaliger militaire interventie uit te lokken, met name door het creëren van incidenten waarbij buitenlands militair personeel

betrokken is. Ook in de toekomst moet met dergelijke provocaties rekening worden gehouden.

De bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, de voormalige JNA-generaal Mladic, heeft gesteld dat de Bosnische Moslims wapens hebben ontvangen uit UNHCR-konvoeien. Vermoedelijk wil Mladic daarmee het tegenhouden van dergelijke konvoeien naar Moslim-steden rechtvaardigen. Het is overigens de vraag in hoeverre Mladic daarmee de mening van de Bosnisch-Servische politieke leiding weergeeft. Er waren de afgelopen weken herhaaldelijk aanwijzingen dat president Karadzic en zelfs zijn Servische ambtgenoot Milosevic hebben geprobeerd de blok-kades van internationale hulpkonvoeien te beëindigen, maar dat lokale Servische commandanten deze verzoeken naast zich neer hebben gelegd, waarbij zij zich beriepen op bevelen van Mladic. Dit kan wijzen op onenigheid tussen de militaire en politieke leiding van de (Bosnische) Serviërs. Anderzijds is het argument van onvoldoende politieke controle over de eenheden in het verleden herhaaldelijk gebruikt om Servische ontduikingen van met de VN gemaakte afspraken te verklaren. De gemelde uitspraken kunnen derhalve ook in dit geval politiek-propagandistische doelen dienen. Het is in ieder geval twijfelachtig of de Serviërs hun obstructie ten aanzien van de humanitaire hulpverlening daadwerkelijk zullen opgeven.

De (Servische) burgemeester van Trebinje heeft ontkend dat de Moslims die de afgelopen weken de stad hebben verlaten, daartoe zijn gedwongen door Serviërs, zoals de Bosnische regering had gesteld. Hij heeft de internationale pers documenten getoond die zouden aantonen dat, integendeel, de Moslim-partij SDA tot het vertrek had bevolen. Dit kan een poging zijn van de Servische propaganda om de verantwoordelijkheid voor de gemelde, nieuwe etnische zuiveringen af te wijzen. Het is echter evenmin uitgesloten dat de SDA inderdaad het vertrek van de Moslims uit Trebinje, dat is gelegen in een gebied dat door Serviërs en Kroaten wordt betwist en waar slechts een relatief kleine Moslim-minderheid woont, heeft bevolen om de Serviërs opnieuw van etnische zuiveringen te kunnen beschuldigen.

Volgens recente mediaberichten van zowel Kroatische als Moslim-zijde is nog geen van de bepalingen in het akkoord dat was gesloten om de hevige onderlinge gevechten in centraal-Bosnië van de voorbije maanden te beëindigen, ten uitvoer gebracht. Zo zouden beide partijen in Gornji Vakuf, het brandpunt van de strijd, nog steeds hun stellingen bezet houden, hoewel was overeengekomen de loopgraven te slechten. Ook tot de overeengekomen gevangenenruil is het nog niet gekomen. Beide partijen beschuldigen elkaar van obstructie. Deze situatie is het gevolg van fundamenteel wantrouwen tussen beide partijen, die feitelijk uitgaan van tegenstrijdige concepten voor de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Dit onderstreept dat in de toekomst in centraal-Bosnië hernieuwde botsingen mogelijk blijven.

Servië/Montenegro

De Bulgaarse regering heeft medegedeeld te zijn gepolst door WEU-functionarissen over eventuele WEU-patrouilles op de Donau om de naleving van de internationale embargomaatregelen tegen "Joegoslavië" te controleren. De Bulgaarse regering heeft volgens eigen zeggen gesteld dat zij de voorkeur zou geven aan een NAVO-operatie, maar ervan uitgaande dat deze niet tot de praktische mogelijkheden behoort, ook zou instemmen met een WEU-operatie vanaf Bulgaars grondgebied.

De afgelopen week is een aantal Zweedse douane-beambten in de Oekraïense Donauhavens Izmaïl gearriveerd. Op korte termijn worden ook functionarissen uit Zwitserland en de VS verwacht. Ook zij zullen moeten gaan toezien op naleving van de strafmaatregelen tegen "Joegoslavië" en met name dienen te voorkomen dat Oekraïense schepen via de Donau (olie)produkten aanvoeren naar Servië.

De regeringen van Albanië en Hongarije hebben een aantal overeenkomsten gesloten op militair terrein. Zo zou met name op het gebied van opleidingen worden samengewerkt. Albanië heeft onlangs een soortgelijke overeenkomst gesloten met Bulgarije en is in onderhandeling met Roemenië. Het verdrag met Hongarije is evenwel vermeldenswaard omdat beide landen bezorgd zijn over het lot van een etnische verwante, onderdrukte minderheid in de voormalig autonome provincies in Servië, te weten de Hongaarse in Vojvodina en de Albanese in Kosovo.

Kosovo

De etnische wrijvingen in Kosovo blijven toenemen. Zo zijn de afgelopen weken opnieuw straat- en plaatsnamen die herinneren aan de Albanese cultuur in Servisch-nationalistische zin hernoemd. Etnische Albanese zijn opnieuw gesommeerd hun wapens in te leveren; alleen etnische Serviërs hebben in Kosovo nog het recht wapens te bezitten. In dat kader worden reeds enkele weken provocatieve huiszoekingen gedaan bij Albanese. Ook vliegen herhaaldelijk "Joegoslavische" gevechtsvliegtuigen over de hoofdstad Pristina. Hoewel het nog steeds onwaarschijnlijk is dat het Servische bewind in de huidige omstandigheden een escalatie van etnische tegenstellingen wil uitlokken, kan het gemelde Servische optreden ook op korte termijn toch daartoe leiden.

Macedonië

In de Macedonische hoofdstad Skopje is het gekomen tot botsingen tussen de politie en demonstranten, die protesteerden tegen het voornemen om Bosnische vluchtelingen onder te brengen in de republiek. De demonstranten stelden dat hierdoor het gevaar zou bestaan voor een "verdere islamisering" van Macedonië. Deze vrees houdt met name verband met de wrijvingen tussen de etnische Macedoniërs en de Albanese minderheid, die worden verergerd door de groeiende economische crisis in het land en het uitblijven van brede internationale erkenning van de republiek. De Slavische Macedoniërs beschuldigen de Albanese (±25% van de bevolking) er onder meer van in contact te staan met Albanese en Moslims in Kosovo, Albanië, Sandzak en Bosnië-Herzegovina en met hen samen te spannen om wat wordt omschreven als islamitisch fundamentalisme in de Balkan te verspreiden. Overigens heeft vermoedelijk ook de vrees voor een verdere verslechtering van de levensstandaard in Macedonië een rol gespeeld bij de protesten.

Vorige week zijn de eerste eenheden van het zogenaamde "Noordse bataljon" aangekomen in Macedonië. Zij zijn inmiddels begonnen hun posities in te nemen aan de Macedonisch-Servische grens. Zoals bekend zal dit bataljon, dat onder Deens bevel zal staan en verder zal bestaan uit militairen uit Zweden, Finland en Noorwegen, onder VN-mandaat de grenzen tussen Macedonië en "Joegoslavië" bewaken om een eventuele grensoverschrijdende escalatie van de etnische tegenstellingen te voorkomen.

Conclusie/voorzicht

Ondanks de verlenging van het mandaat van UNPROFOR in Kroatië, wijst niets erop dat nieuwe onderhandelingen zullen leiden tot een voor alle partijen aanvaardbare vredesregeling. De kans op hernieuwde vijandelijkheden in de republiek is groot. Daarbij kan geweld tegen VN-en EG-personeel, met name van Servische zijde, niet worden uitgesloten. Kroatische acties om de recente veroveringen verder te consolideren zijn op korte termijn niet uitgesloten.

De Bosnische Serviërs zullen naar verwachting de hulpverlening aan Moslims blijven doorkruisen. De Moslims zullen hun pogingen voortzetten om een grootschaliger buitenlandse militaire interventie uit te lokken.

In Macedonië en Kosovo blijft sprake van een verscherping van de etnische tegenstellingen, die ook op korte termijn tot een escalatie kunnen leiden.